

Události, na které se nesmí zapomenout

V letošním roce si připomeneme neuvěřitelných 74 let od konce druhé světové války, ve které padlo za oběť miliony vojáků i civilistů. Oběti druhé světové války však nebyli pouze vojáci, ale také vězni koncentračních táborů včetně dětí, žen a starců. S blížícím se koncem války v roce 1945 používali nacisté jako způsob likvidace zajatců a vězňů pochody smrti. Lidé z koncentračních táborů byli posláni na pochod smrti většinou podvýživní, nemocní, vyčerpaní, nedostatečně oblečení a obutí, vystavení jakýmkoliv nepříznivým povětrnostním vlivům. Během pochodu dostávali pouze minimum jídla a pít nebo také nic. Kdo již dále nemohl pocházet, byl na místě zastřelen a ponechán v příkopu u cesty. Nebezpečí trestů či dokonce zastřelení na místě hrozilo i těm lidem, kteří se snažili účastníkům pochodu podat jídlo a pít. Devadesát pět žen a dívek, které jeden z těchto pochodů smrti nepřežily, jsou pochovány na volarském hřbitově. Na většině náhrobků jsou vyryta jejich jména. Dvacet čtyři přeživších žen v roce 1995 navštívilo volarský hřbitov k uctění památky těch, které s nimi byly vězněny a poslány na pochod smrti. Dokumenty o pochodu smrti a příběhy žen jsou sepsány v knize Jaroslavy Krejsové „Přes Volary přešla smrt“.

V letošním roce ve dnech 12.–14. dubna proběhl již šestý ročník pochodu nazvaný MILITARY DEATH MARCH, který je věnován ženám a dívkám, jejichž ostatky jsou uloženy na volarském hřbitově. Při zahájení letošního pochodu na Vodníku jsem se setkala s paní Jaroslavou Krejšovou a panem Lukášem Perným, který společně s Jaroslavem Nábělkem založili pochod. Oba jsou vojáci z povolání. Povídali jsme si o pochodu i o tom, co bylo podnětem pro napsání knihy.

Pane Perný, vrátíme se do roku 2014, k prvnímu ročníku MILITARY DEATH MARCH, co Vás přivedlo na myšlenku pochodu uspořádat a jak proběhl první ročník?

Úplně první myšlenka byla spojená s naším pracím, a sice připomenout hrozné věci, které se děly během druhé světové války, konkrétně pochody smrti. Přečetli jsme si pár článků a doslova nás to pohltilo. Pro vojáky dnešní doby je těžko představitelné, že by nám někdo dal rozkaz, abychom poslali na pochody smrti tolik žen – civilistek. Rozhodli jsme se pro variantu zážitkovou a uspořádali dálkový pochod a umožnili tak všem účastníkům zkusit si na vlastní kůži, co byly nuceny ženy ujit. První ročník jsme sbírali zkušenosti. Neměli jsme téměř žádné zázemí pro účastníky, silně přišlo, byla velká zima. I přesto se na start postavilo 240 účastníků. V té době jsme měli jen jednu trasu, která se dnes označuje jako EXTREME a měří přibližně 75 km. Skvělé zázemí nám poskytl město Vimperk v autokempu Vodník. Toto zázemí a spolupráci s městem Vimperk udržujeme po celých šest let a velice si jí vážíme.

Pani Krejšová, v roce 2014 jste byla oslovena panem Lukášem Perným a Jaroslavem Nábělkem se záměrem uspořádat pochod na počest ženám, které nepřežily pochod smrti a jsou pochovány ve Volarech. Jaká byla Vaše reakce a jak na tento pochod pohlížíte dnes?

Když oba pánové ke mně prvně přišli, pozvala jsem je na čaj a ukázala část svého archivu, který obsahuje řadu dokumentů a materiálů k pochodu smrti. Jejich zájem uspořádat vzpomínkový pochod mne velmi překvapil a potěšil zároveň. Jsem moc ráda, že má práce inspirovala někoho dalšího a že tímto způsobem si stovky lidí připomínají strašnou tragédii, která se na sklonku války odehrála. Z počátku jsem této akci nedávala dlouhé trvání, ale jsem nyní moc ráda, že se rok od roku počet účastníků zvyšuje a akce si získává stále větší zájem. Navíc díky účasti lidí přispívají na zajímavé projekty, i údržbu hřbitova obětí pochodu smrti ve Volarech.

Pane Perný, setkali jste při pořádání prvního ročníku z řad veřejnosti s nějakými obavami či dokonce s negativním ohlasem?

Začátky jsou vždycky těžké a je pravdou, že

jsem ani my nevěděli, jak se takové akce pořádají. Všude kam jsme přišli, si nás vyslechli, ale bylo cítit, že si nejsou sto procentně jisti, zda to myslíme vážně. S odstupem času se tomu nedivíme a jsme moc rádi, že se nám podařilo první ročník uspořádat. V počátcích jsme byli dokonce označeni jako extremisti, což mělem vedlo až k soudnímu sporu, ale naštěstí to později odeznělo a dnešek je důkazem, že toto označení nemůže být pravda. Dnes vědíme především paní Jaroslavě Krejšové a jejímu vnučovi, Mgr. Zdeňku Krejšovi, DiS., kteří nás od začátku podporují.

Pani Krejšová, napsala jste knihu „Přes Volary přešla smrt“, pojednávající o tomto pochodu. Co Vás vedlo k tomu, napsat knihu o hrůzách a utrpení, které musely podstoupit ženy a dívky při pochodu smrti? Měla jste možnost osobně mluvit s některými ženami, co pochod smrti přežily?

Ve Volarech jsme od roku 1946 chodili jako Junáci pomáhat s údržbou hřbitova obětí pochodu smrti, kde jsem se potkávala s paní Halinou Tenglerovou, přímou účastnicí pochodu. Často jsem se jí ptala, proč na hřbitov chodí a ona mi vždy řekla, že to není příběh pro malé děti, až jednou budu velká, že mi vše řekne. A tak se také jednoho dne stalo. Léta plynula a já věřila, že se někdo tématem bude zabývat, ale nestalo se tak. Protože jsem cítila potřebu uchovat vzpomínky na tyto ženy, začala jsem s vnučkem Zdeňkem pracovat na knize o pochodu smrti. To se psal rok 2005. Osobně jsem se setkala s několika ženami, jejichž příběhy stály také za tím, abych na knize pracovala a tyto příběhy předala dál, protože se nesmí zapomenout.

Ve Volarech žijete již desítky let. Jak sama dnes vnímáte pohled současné mladé generace na tuto událost a na hřbitov, kde místo posledního odpočinku našly ženy z různých koutů Evropy?

Když jsme v roce 2006 vydali první vydání knihy, začali jsme se Zdeňkem navštěvovat různé školy, kde jsme o pochodu přednášeli. Mrzelo nás, že o událostech tenkrát neměli povědomí ani žáci místní školy. Od té doby realizujeme pod hlavičkou KreBuL, o. p. s. konference, setkání s pamětníky a další akce a snažíme se uchovat vzpomínky nejen na

ženy z pochodu smrti. Naše generace pomalu odchází a nebyl by za chvíli nikdo, kdo by mohl říci, proč máme dva hřbitovy, co byl pochod smrti nebo koncentrační tábory.

Pane Perný, podle informací, které jsou dostupné na Vašich stránkách, ale i úvodních slovech před zahájením pochodu, jste pozval dobrovolníky na následující víkend do Volar za účelem údržby pietního místa. Ze startovního věnujete část finančních prostředků městu Volary na péči o hřbitov. Co se podařilo z těchto prostředků udělat?

Každoročně věnujeme finanční obnos na obnovu hrobů hřbitova Volary. Z počátku to nebyly nijak závažné částky, lze říci, že až loňský rok se nám podařilo přispět zajímavou částkou. Bohužel není tak jednoduché z těchto peněz v krátkém časovém horizontu pořídit něco zásadního. Máme rozpracovaných několik projektů a doufáme, že je budeme realizovat co nejdříve. Podařilo se nám na hřbitově udělat úklid a také pořídit pamětní misku, která je umístěna u vchodu.

Dále se nám podařilo společně s KREBUL o. p. s. zřídit knihovnu, věnující se tématu holocaustu, koncentrační tábory a pochody smrti, dále jsme společně vytvořili informační brožuru do kapsy, které jsme rozdávali účastníkům. Do budoucna plánujeme revitalizovat výstavku s informacemi od paní Krejšové, která je k vidění vždy na místě pochodu.

Pro další ročníky, počínaje tím šetým, jsme se rozhodli přispívat i na jiné projekty, než je jen obnova hrobů. Rádi bychom přispěli dětem v dětském domově Boršov nad Vltavou na organizaci dětského dne, dále na Vojenský fond solidarity a nadaci policistů a hasičů. Myslíme si, že bychom měli myslet jak na obnovu historických míst, tak i na současnost.

Pani Krejšová, jaké poučení a odkaz vidíte pro budoucí pokolení z této hrůzné události a válečných konfliktů, kterými si prošla Evropa ve 20. století?

Otázkou je, zda se lidé umějí poučit. Vždyť stále probíhá řada konfliktů, lidé se k sobě nechovají pěkně, pořád o tom čteme, vidíme ve zprávách. Přesto věřím a doufám, že podobné hrůzy naše děti, vnoučata ani pravnoučata nikdy nezažijí. Je snad něco cennějšího, než je lidský život? Vážme si klidu a míru, který v naší vlasti máme a vážme si jeden druhého.

Ano, vážme si lidského života, klidu a míru, který prožíváme. Děkuji Vám oběma za rozhovor.

Jaroslava Martanová